

Методика навчання іноземних мов і перекладу у ВНЗ

Л 1: Цілі і зміст навчання ІМ у ВНЗ

Л 2: Принципи формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) і система вправ

Л 3: Методика формування мовних компетентностей

Л 4: Методика формування мовленнєвих компетентностей в аудіюванні і читанні

Л 5: Методика формування мовленнєвої компетентності в говорінні

Л 6: Методика формування мовленнєвої компетентності в письмі

Л 7: Мета і зміст навчання перекладу у ВНЗ

Л 8: Методика навчання письмового і усного перекладу

Семінари:

С 1: Методика формування мовних лексичної і фонетичної компетентностей

С 2: Методика формування мовної граматичної компетентності

С 3: Методика формування мовленнєвих компетентностей в аудіюванні і читанні

С 4: Методика форм. мовл. комп. в говорінні

С 5: Методика форм. мовл. комп. в письмі

С 6: Методика форм. комп. в письмовому та усному перекладі

МКР

ЗАЛІК

Лекція 1

ЦІЛІ І ЗМІСТ НАВЧАННЯ І ВИВЧЕННЯ ІМ у мовному ВНЗ

1. **Значення і еволюція категорії “цілі навчання”**
2. **Іншомовна комунікативна компетентність (ІКК) як практична мета навчання і вивчення ІМ**
3. **Компоненти ІКК та рівні її розвитку**
4. **Зміст навчання і вивчення ІМ**

1. Значення і еволюція категорії “цілі навчання”

- Чому так важливо визначити спочатку **ЦІЛІ** будь-якого навчання?
- Тому що **ЦІЛІ** зумовляють:
 - Зміст навчання: **ЧОГО** навчати?
 - Технологію навчання: **ЯК** навчати?
 - Засоби навчання: **ЗА ДОПОМОГОЮ** **ЧОГО** навчати?

■ Чим зумовлено визначення цілей?

- соціальним замовленням суспільства, а вони (цілі) "представляют собой методическую интерпретацию этого заказа, его перевод на язык учебника, программы, учебного процесса" (Арутюнов 1990)
- рівнем розвитку методики, її базових і суміжних наук (який матеріалізується в НМК і в діяльності викладача)

Які бувають цілі навчання ІМ?

- Практичні
- Виховні
- Розвивальні
- Освітні
- Когнітивні
- Професійні
-

Як формулювалися **ПРАКТИЧНІ** цілі навчання ІМ в різні періоди розвитку суспільства і методики?

1. Значення і еволюція категорії "цілі"

- Навчання іноземної мови (ІМ)
- Навчання іншомовного мовлення
- Навчання іншомовної мовленнєвої діяльності (МД) говоріння, аудіювання, читання, письма
- Навчання іншомовного спілкування шляхом формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК)
- Навчання іншомовного міжкультурного спілкування шляхом формування ІКК – загальної і професійно орієнтованої (або: ІКК та МКК – міжкультурної ком. компетентності)

2. СУЧАСНА ПРАКТИЧНА МЕТА навчання ІМ у мовному ВНЗ

Навчання іншомовного міжкультурного спілкування шляхом формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) – загальної і професійно орієнтованої – на рівні С1/С2

Що таке міжкультурне спілкування?

- це безпосереднє і опосередковане спілкування партнерів, які належать до різних культур, в процесі якого стикаються різні цінносні орієнтації, уяви про універсальї світу та їх вербальні вираження, норми, моделі поведінки тощо, і відбувається (або не відбувається) досягнення взаємопорозуміння, яке базується на координуванні своєї і чужої перспектив.

(за D.Buttjes, L.Bredelle, M.Byram, W.Melde)

Що таке компетентність?

КОМПЕТЕНТНІСТЬ – це здатність особистості користуватися мовою як засобом спілкування, яка базується на складній динамічній сукупності і взаємодії:

- знань
- мовних і мовленнєвих навичок
- умінь
- особистісних якостей: настанов, мотивів, потреб, почуттів і емоцій, досвіду, світогляду

(NB: Уміння входять до складу тільки мовленнєвих компетентностей!)

Що таке ІКК?

Це складний динамічний взаємозв'язок умінь, навичок, знань, здібностей, настанов і якостей особистості, які дозволяють їй успішно і адекватно спілкуватися ІМ в ситуаціях міжкультурного спілкування різних видів та типів з урахуванням основних зовнішніх соціокультурних і внутрішніх ситуативних факторів, тобто це володіння стратегією і тактикою безпосереднього і опосередкованого міжкультурного спілкування, яке реалізується в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Проект Ради Європи:

«Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment: A Common European Framework of Reference», Strassbourg 2001

«Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen», Berlin, München... 2001

«Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» , Київ 2003

«Общеввропейские компетенции владения ИЯ: Изучение, преподавание, оценка», Москва 2003

**Общеввропейские компетенции
владения иностранным языком:
Изучение, преподавание, оценка**

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

**Загальноєвропейські Рекомендації
з мовної освіти:
вивчення, викладання, оцінювання**

Відділ сучасних мов, Страсбург

Видавництво «Ленвіт»

CURRICULUM

für den sprachpraktischen Deutschunterricht
an pädagogischen Fakultäten der Universitäten
und pädagogischen Hochschulen

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE

CURRICULUM
FOR
ENGLISH LANGUAGE DEVELOPMENT
IN UNIVERSITIES AND INSTITUTES
(DRAFT 2)

The
British
Council

3. Компоненти ІКК

Професійна ІКК

ІКК

Мовленнєві компетентності в Г, А, Ч, П

Лінгвосоціокультурна компетентність

**Мовні компетентності:
фонетична, лексична, граматична, в техніці Ч і П**

Навчально-стратегічна компетентність

Мовні (лінгвістичні) компетентності:

- лексична
- фонетична
- граматична
- компетентності в техніці читання (орфоепічна) і техніці письма (орфографічна, каліграфічна)

Мовленнєві компетентності в:

- аудіюванні
- говорінні
- читанні
- письмі

Навчально-стратегічна компетентність (НСК)

НСК:

- Навчальна компетентність:

здатність і готовність особистості до усвідомленого й ефективного самостійного управління навчальною діяльністю від постановки цілей до самоконтролю та самооцінки результатів

(Коряковцева Н.Ф., 2002)

- Стратегічна компетентність:

здатність компенсувати у процесі спілкування недостатність знання мови, а також мовленнєвого і соціального досвіду спілкування ІМ

(Азимов Э.Г., Щукин А.Н., 1999).

СТРУКТУРА І ЗМІСТ НСК

НСК

*(Методика, 2013,
с.244)*

Знання:

**Навички і
вміння:**

**Власних
індивідуальних
особливостей**

**Навчальних
стратегій**

**Комунікативних
стратегій**

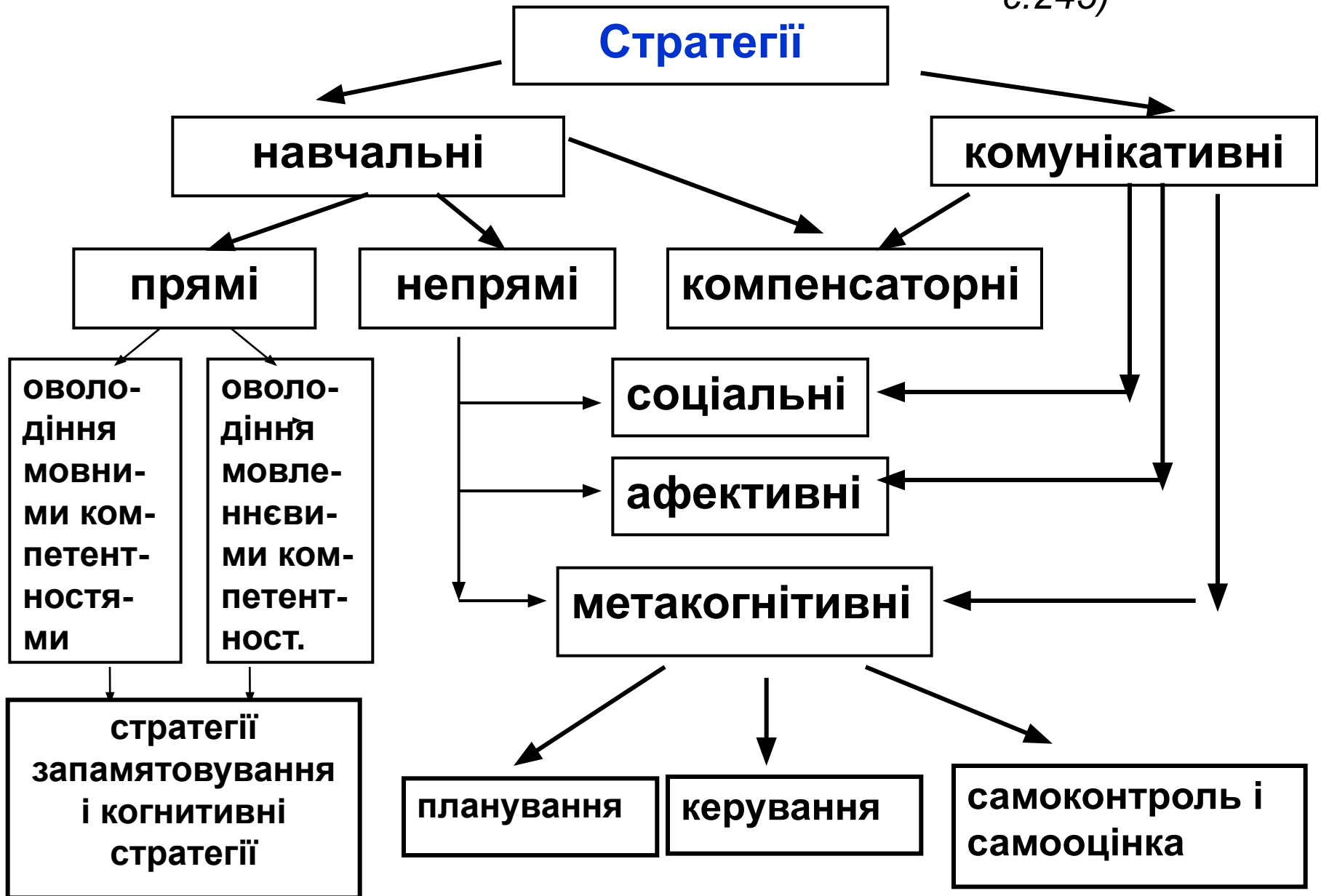
**Усвідомлювати і
враховувати їх**

**Вибирати і
використовувати їх**

**Вибирати і
використовувати їх**

Класифікація стратегій

(Методика, 2013, с.245)

Лінгвосоціокультурна компетентність (ЛСК)

ЛСК – це здатність і готовність особистості до міжкультурного спілкування в якості **учасника і посередника.**

Склад ЛСК:

- Соціолінгвістична компетентність
- Соціокультурна компетентність
- Соціальна компетентність

Кожна з них базується на відповідних знаннях, навичках та вміннях та особистісних якостях (настановах, мотивах, потребах, досвіду тощо)

Соціокультурна інтерференція непорозуміння
 пастки негативні стереотипи, упередження

Соціолінгвістична компетентність (ДСК)

Це здатність особистості вибирати, використовувати і розуміти **мовні та мовленнєві засоби** іншомовного (міжкультурного) спілкування з національно-культурною семантикою відповідно до контексту, ситуації і стилю спілкування:

- Безеквівалентна лексика
 - Фонова лексика
 - Сталі вирази, ідіоми, кліше
 - Лінгвістичні маркери соціальних стосунків і ситуацій
 - Техніко-комунікативні кліше
 - Фразеологізми, прислів'я, приказки, крилаті вирази
- а також:
- Фонетичні і граматичні особливості ІМ
 - Особливості дискурсу

Приклади:

□ Безеквівалентна лексика (ЛО-реалії):

- *The Tower of London, Westminster Abbey, B&B, boarding school, bagpipe, melting pot, the Apple;*
- *Stollen, Osterhase, Silvester, Fachhochschule;*
- *le Palais d'Elyseé, l'Ecole Normale;*
- *cortes, la siesta, el flamenco;*
- *борщ, вареники, вишиванка, рушник, кобзар*

□ Фонова лексика:

аптека – Drugstore – Apotheke – pharmacie

□ Сталі вирази, ідіоми, кліше:

англ. *to run out of smith, to give up doing smith;*

нім. *Schlussfolgerungen ziehen; Guten Rutsch (ins neue Jahr)!;*

фран. *fair le jeu de, avoir son pesant de plomb;*

ісп. *boca de metro, no hallor aqua en el mar*

Приклад: фонова ЛО «privacy»

Двомовний англо-російській словник:

- 1) Уединение, одиночество
- 2) Секрет, секретность
- 3) Частная жизнь

Тлумачний англійський словник:

- 1) Личная свобода, независимость, самодостаточность,
- 2) Приоритет личных интересов в шкале ценностей отдельной личности
- 3) Утверждение ее права на полный личный контроль над своими интересами без постороннего вмешательства

**Приклади: Різні мови членують,
концептуалізують, класифікують і
систематизують дійсність по-різному:**

В японській мові: «брат» и «сестра»

***ani / ane* – молодший брат / сестра**

***otooto / imooto* – старший брат / сестра**

***kyoodai* – брат и сестра / брати и сестри (одного покоління з тим, хто говорить)**

10 слів для займенника «ти»

9 слів - «тато»,

11 слів - «жінка,

7 слів - «чоловік»

7 слів - «син»

9 слів - «дочка»

Приклади:

□ Лінгвістичні маркери соц. стосунків і ситуацій:

Будь ласка! – *Please! You are welcome!*

Would you mind passing me the knife ? - Here you are!

□ Техніко-комунікативні кліше:

Варіанти “привітання” в Китаї:

- *Ты хорошо. Вы хорошо.*

- *Куда ты идешь? (на улице, в здании)*

- *Ты уже поел? (в обеденное время)*

- *Ты еще жив? (друзья после долгой разлуки)*

- *Ты уже разбогател?*

- *Старик, ну ты и растолстел!*

□ Фразеологізми, прислів'я, приказки, “крилаті вирази”

Приклади:

□ **Культурно-зумовлені граматичні особливості**

1. Синтаксична типологія мов:

мови агентивної (АМ) і пацієнтивної (РМ, УМ) орієнтації:

I like, want, think,

Мені подобається, хочеться, здається, ...

2. Використання модальних дієслів в АМ і УМ

3. Використання форм наказового способу:

Вхід заборонений! Не палити!

(This is) No smoking area. Thank you for not smoking.

Why don't you do it?

(Чому б тобі не зробити цього? – Зроби це!)

4. Категорія «вічливості» японських дієслів: кожне

дієслово має бути оформлене як:

нейтральне, скромне або шанобливе

5. Презенс і футурум в німецькій мові

Приклади:

▣ Особливості дискурсу:

- заява про прийом на роботу в Україні;
- резюме (*application*) англійською мовою;
- *Bewerbung* німецькою мовою

Соціальна компетентність (ЛСК)

Це здатність особистості вступати в комунікативні стосунки з представниками інших країн і культур в певних ситуаціях: орієнтуватися в цих ситуаціях, керувати ними, запобігати пасток, вирішувати можливі непорозуміння і конфлікти.

Знання і вміння ними користуватися:

- Культурно-специфічн. правил і норм спілкування**
- Ритуалів і стандарт. моделей комунікат. поведінки**
- Засобів паравербальної (сили голосу, темпу, тембру, пауз) і засобів невербальної комунікації:**
 - кінесики (“мови тіла”): жести, міміка, контакт очей, ...**
 - проксемики (“мови простору”): відстань, постава, ...**
 - гаптики/такесики: дотики, поцілунки, фіз.контакти, ...**

Від чого залежать ці правила і норми ?

Класифікація культур за Е. Холлом:

- Монохронні – поліхронні
- Дистантні – контактні
- Низькоконтекстуальні – висококонтекстуальні

Класифікація культур за Г.Хофстеде:

- Індивідуалістські - колективістські
- З невеликою – великою дистанцією влади
- Маскулінні – фемінні
- З великим рівнем уникнення невизначеності – з низьким рівнем уникнення невизначеності

Приклад: кінесика в МКС

Окэй! Все в порядке!
(Сев. Америка, Европа)

Сексуально оскорбление
(Греция, Турция)

Ты – ноль! Ты - Пустышка!
(Бельгия, Франция, Тунис)

О чем ты говоришь?
(Италия)

Ты – болтун! (-шка!)
(Центральная Америка)

Соціокультурна компетентність (ЛСК_К)

Це здатність особистості набувати різних культурологічних, (лінгво-)країнознавчих, соціокультурних і міжкультурних знань і користуватися ними для досягнення своїх цілей в іншомовному міжкультурному спілкуванні.

Знання:

- Загальнокультурні знання
- Про країну виучуваної ІМ *(за Фурмановою В.П.)*
 - історико-культурного фону
 - соціокультурного фону
 - етнокультурного фону
 - семіотичного фону
- Міжкультурні знання
- Знання “безпечних” і тем “табу”

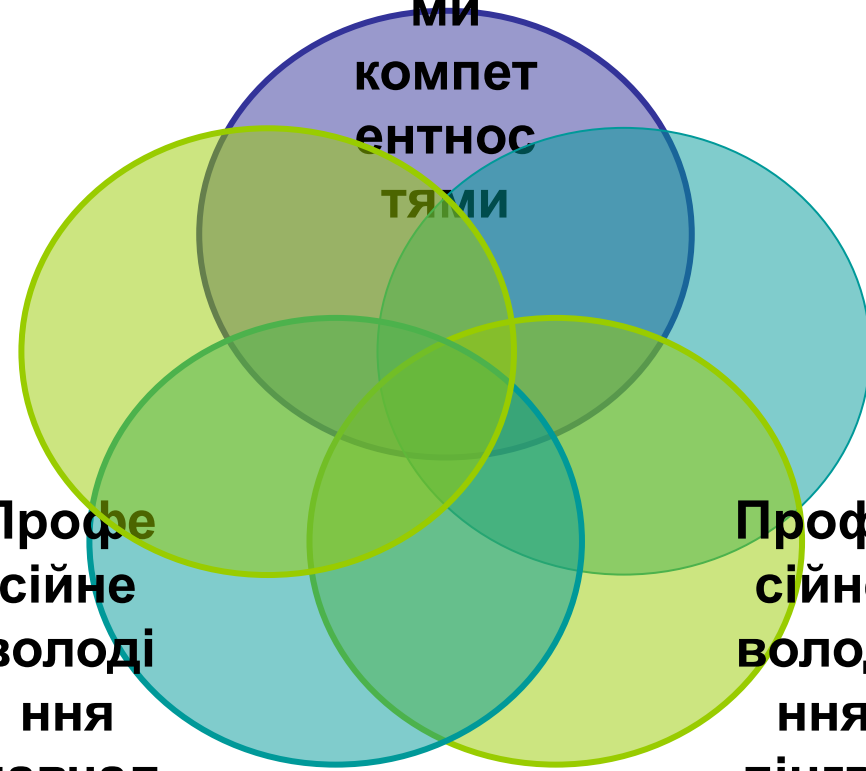
Професійна ІКК

Володіння ІМ як предметом і засобом навчання студентів іншомовного міжкультурного спілкування у майбутній діяльності викладача ІМ або перекладача у ВНЗ

Професійна ІКК

Володі
ння
психолого-
пед. і
метод
ичною
компет
ентніс
тю

Профе
сійне
володі
ння
навчал
ьно-
strate
гічною
компет

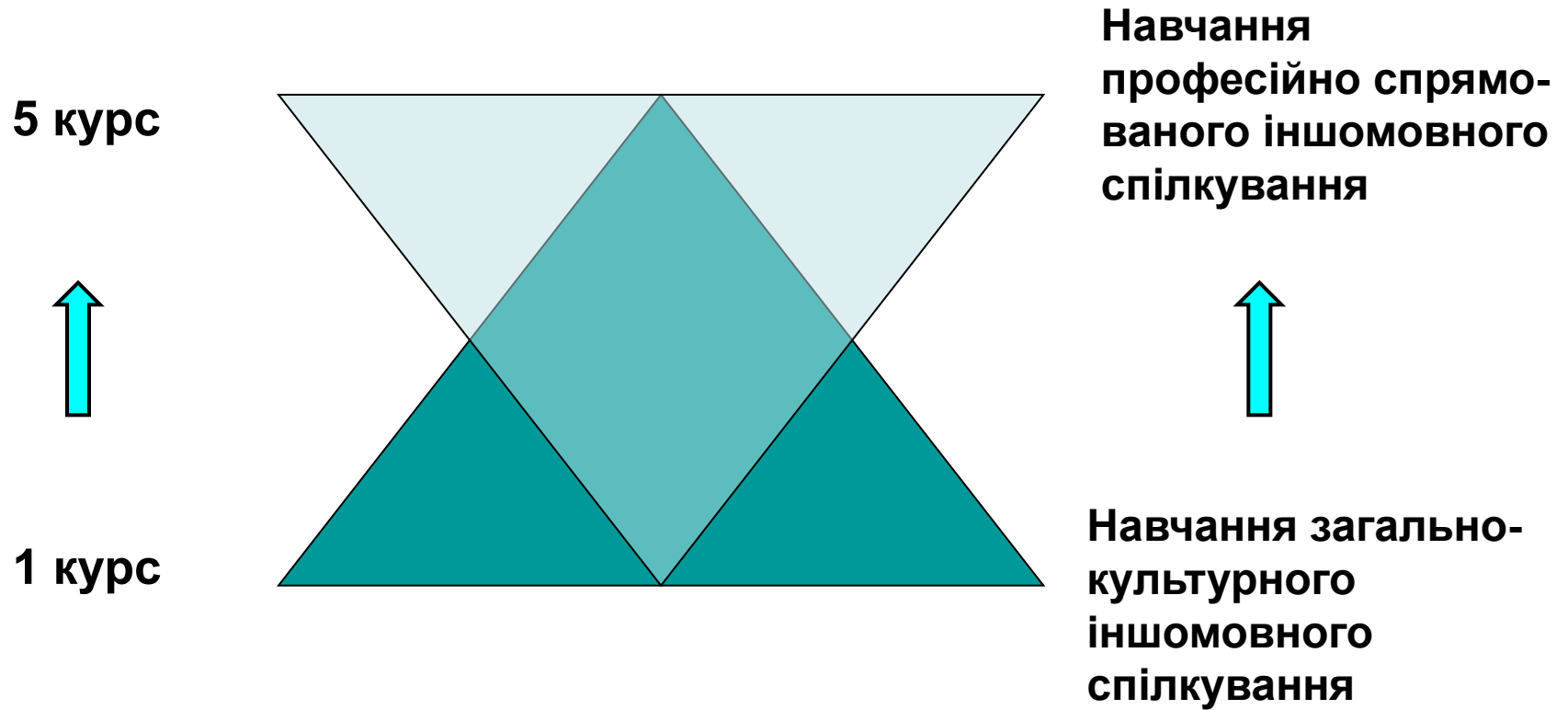

Професійне
володі
ння
мовле
ннєви
ми
компет
ентнос
тями

Профе
сійне
володі
ння
мовни
ми
компет
ентнос
тями

Профе
сійне
володі
ння
лінгво
соціок
ультур
ною
компет

Професійна спрямованість навчання ІМ

(За: Funk 1992, 4-15)

3. Рівні володіння ІМ за ЗЄР

A

Елементарний користувач

A1

A2

Breakthrough
“інтродуктивний” або
“відкриття”

Waystage
“виживання”

A1.1 A1.2

A2.1 A2.2

B

Самостійний (незалежний) користувач

B1

B2

Threshold
“пороговий”

Vantage
просунутий

B1.1 B1.2

B2.1 B2.2

C

Компетентний (досвідчений) користувач

C1

C2

Effective operational proficiency
автономний

Mastery
компетентний професіонал

C1.1 C1.2

C2.1 C2.2

Цілі навчання ІМ по курсах і рівні володіння (ЗЄР)

Курси	C2.2	C2.2			C2.2
5	C2.1	C2.1	C2.2	C2.2	C2.1
4	C1.2	C1.2	C2.1	C2.1	C1.2
3	C1.1	C1.1	C1.2	C1.2	C1.1
2	B2.2	B2.2	C1.1	C1.1	B2.2
1	B2.1	B2.1	B2	B2	B2.1
Компетенції	Аудіювання	Діалог. мовл.	Монол. мовл.	Читання	Письмо

4. Зміст навчання і вивчення ІМ

Значення категорії «зміст навчання»

- Чому так важливо після цілей визначити **ЗМІСТ** будь-якого навчання?
- Тому що **ЗМІСТ** зумовлює і детермінує:
 - Технологію навчання: **ЯК** навчати?
 - Засоби навчання:
 - **ЗА ДОПОМОГОЮ** **ЧОГО** навчати?

Які компоненти включалися в зміст навчання в різні періоди розвитку методики?

В методиці
докомунікативного
напрямку:

- Мовний матеріал
- Мовленнєвий матеріал
- Теми
- Тексти
- Вправи
- Знання і навички
- Уміння

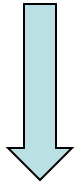
В методиці
комунікативного
напрямку:

плюс:

- Сфери, ситуації, ролі спілк.
- Країнознавчі і лінгвосоціокультурні знання та уміння
- Невербальні засоби спілкування
- Навчальні та компенсаторні вміння
- Професійно-орієнтовані знання та уміння

ЗМІСТ НАВЧАННЯ
(І.Л. Бім)

А. ЗМІСТ
предмету
навчання

Іншомовне
міжкультурне
спілкування

Б. ЗМІСТ
процесу
навчання

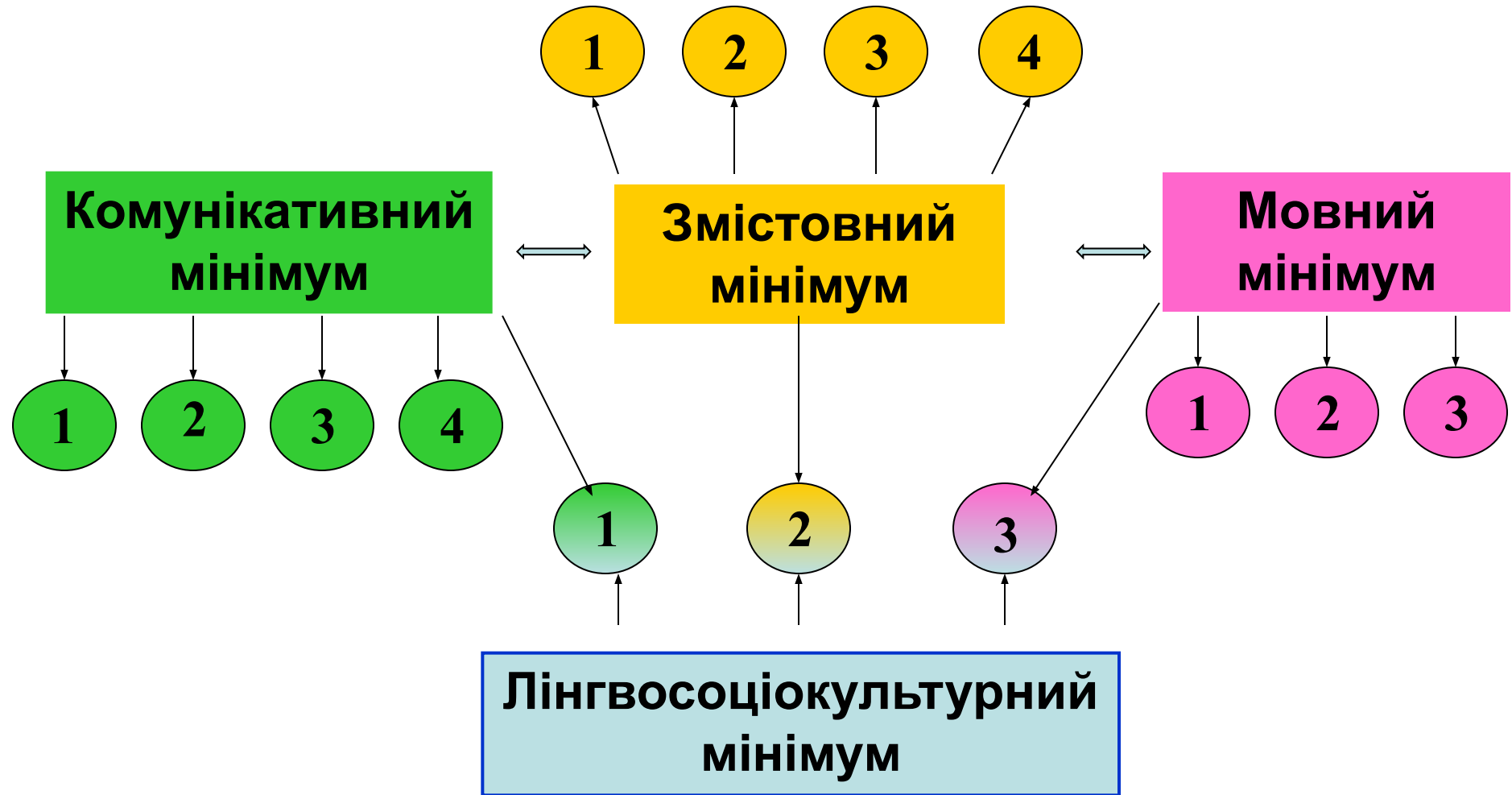
Процес навчання цього
спілкування шляхом
формування та розвитку
ІКК

А. Зміст предмету навчання – іншомовного міжкультурного спілкування

Компоненти, що моделюються у навчальних матеріалах і в навчальному процесі:

- **предметно-змістовний** (культури і їх діалог)
- **соціальний** (спілкування як діяльність, що відбувається у певних сферах і ситуаціях між представниками культур у певних ролях і з конкретними цілями і завданнями спілкування)
- **мовний** (ІМ як засіб спілкування у єдності її функцій, підсистем і мовленнєвих і комунікативних одиниць спілкування всіх рівнів)

МОДЕЛЬ ЗМІСТУ ПРЕДМЕТА НАВЧАННЯ

1: Універсальні теми:

житло, їжа, навчання, робота, відпочинок, ...

2: Підтеми/проблеми загальнокультур. спілкування:

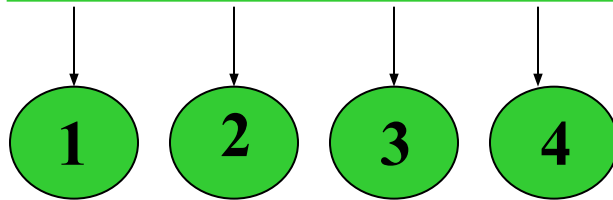
Смачна їжа шкодить здоров'ю. Де вихід?

3: Теми і проблеми, що виникають у діалозі культур:

Как стати студентом в США і в Україні?

4: Тексти усіх видів модальності: тексти для читання й аудіювання, фільми, карти, малюнки, фото, ілюстрації, білети, сайти, ...

Комунікативний мінімум

1: Сфери спілкування: особиста, суспільна, освітня, професійна

2: Типові ситуації спілкування:

запрошення у гості, влаштування на роботу, ...

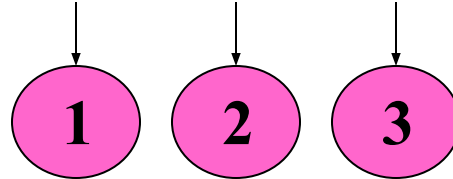
3. Ролі спілкування: соціальні, міжособистісні, ...

4. Завдання спілкування (=КН) і відповідні

мовленнєві дії, напр.: покритикувати чийсь дію:

Погано. Ти зробив погано. Як тобі не соромно! ...

Мовний мінімум

1: Лексичний мінімум

2: Граматичний мінімум = «максимум»

3: Фонетичний мінімум

(орфографічний, орфоепічний)

Лінгвосоціокультурний мінімум

- 1: Лінгвосоціокультурний компонент змістовного мінімуму:** теми и проблеми спілкування (напр., теми «табу»)
- 2: Лінгвосоціокультурний компонент комунікативного мінімуму:** сфери, ситуації та ролі спілкування
- 3: Лінгвосоціокультурний компонент мовного мінімуму:** лексичні одиниці із соціокультурним потенціалом, слова-реалії, ідіомы, ...; граматичні структури із соціокультурною специфікою ...

Б. Зміст процесу навчання – формування ІКК та всіх її компонентів:

- Мовних компетентностей**
- Мовленнєвих компетентностей**
- Лінгвосоціокультурної компетентності**
- Навчально-стратегічної компетентності**

ШЛЯХОМ ВИКОНАННЯ ВПРАВ І ЗАВДАНЬ ДЛЯ:

- Передачі й організації засвоєння знань**
- Формування і вдосконалення навичок**
- Формування і вдосконалення вмінь**
- Розвитку і виховання необхідних якостей особистості, формування настанов і т.д.**

Рекомендована література:

- 1. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовн. спец. осв.-квал. рівня «магістр»] / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін.. / за ред. С.Ю.Ніколаєвої – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.**
- 2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. / за загальн. ред.С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2013. – 590 с.**
- 3. Практична підготовка магістрантів: педагогічна практика, науково -асистентська практика / Укл.: Соловей М.І., Кудіна В.В., Спіцин Є.С., Бориско Н.Ф., Демчук В.С. – (Вид. 3-тє доп.). – К.: Видав. центр КНЛУ, 2012. – 146 с. (а також видання 2013 року).**
- 4. Бориско Н. Ф., Майєр Н. В. Організація позааудиторної самостійної роботи студентів магістратури з дисципліни «Методика навчання іноземних мов і перекладу у вищих навчальних закладах» (спеціальність 8.02030304 «Переклад (дві іноземні мови)»): навчально-методичний посібник /– К, 2014. – 74 с.**

- Елизарова Г.В. Культура и обучение иностранным языкам. – Спб.: Каро, 2005. – 352 с.
- Бориско Н.Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранные языки. – К.: "Фирма "Инкос". – 2001. – 267 с.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: Аркти-Глосса, 2000. – 165 с.
- Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика: учеб. пособие для студ. лингв. Ун-тов и фак. ин. яз. высш. учеб. заведений. 3-е изд. стер. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 336 с.
- Грушевицкая Т.Г., Попков В.Д., Садохин А.П. Основы межкультурной коммуникации: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 352 с.
- Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Страсбург./Науковий редактор українського видання доктор пед.наук, проф. С.Ю.Ніколаєва – К.: Ленвіт, 2003.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк: Изд-во Липецк. гос.пед.ин-та, 1998. – 199 с.
- Тарнопольский О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. – Дніпропетровськ: ДУЕП, 2005. – 246 с.
- Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. – Воронеж: Истоки, 1996. – 238 с.

ДАВАЙТЕ ЗГАДАЄМО:

Що ми обговорили сьогодні?

Чому так важливо спочатку визначити ЦІЛІ навчання?

Які бувають цілі навчання?

Як формулюються сьогодні практичні цілі навчання?

Що таке іншомовна комунікативна компетентність (ІКК)?

З яких компонентів складається ІКК?

Що таке мовні компетентності?

Що таке мовленнєві компетентності?

Що таке лінгвосоціокультурна компетентність?

Що таке навчально-стратегічна компетентність?

Що таке професійно-комунікативна компетентність?

Які рівні володіння ІКК виокремлюються сьогодні?

Чому так важливо після цілей визначити ЗМІСТ навчання?

З яких двох компонентів складається зміст навчання?

Які три компоненти можна виокремити в змісті предмету навчання?

Що містить предметно-змістовний компонент?

Що містить комунікативний компонент?

Що містить мовний компонент?

Чому необхідно виокремлювати лінгвосоціокультурний компонент?

Як можна мінімізувати зміст навчання?

Ваші запитання?

ДЯКУЮ за УВАГУ!

ВНИМАНИЕ!

- 1. К следующей лекции: повторить материал лекции.**
- 2. Где взять материал лекции? – В общей папке для магистрантов «Методика преподавания ИЯ и культур», в кабинете методики (к.122).**